

پیام امام

امیر المؤمنین علیه السلام

شرح تازه و جامعی بر نهج البلاغه

جلد پانزدهم

(گفتار حکیمانه)

۴۸۰ - ۳۶۱

آیه الله العظمی مکارم شیرازی

با همکاری: جمعی از فضلا و دانشمندان

مکارم شیرازی، ناصر، ۱۳۰۵ -

پیام امام امیرالمؤمنین علیه السلام: شرح تازه و جامعی بر نهج البلاغه / مکارم شیرازی؛ با همکاری جمعی از فضلا و دانشمندان. - قم: انتشارات امام علی بن ابی طالب (ع) - ۱۳۹۰.

ISBN: 978-964-533-044-1

ج. (دوره)

ISBN: 978-964-533-174-8

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
کتابنامه.

ج. ۱۵ (چاپ اول: ۱۳۹۱)

۱. علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. - نهج البلاغه - نقد و تفسیر. ۲. علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. - گفتار حکیمانه. ۳. علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. - کلمات قصار. الف. علی بن ابی طالب (ع) امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. ب. عنوان. ج. عنوان: نهج البلاغه. شرح. د. عنوان: شرح تازه و جامعی بر نهج البلاغه.

۲۹۷/۹۵۱۵

۹ پ ۷ / ۰۲ / ۳۸۸ BP

با همکاری دانشمندان محترم حجج اسلام آقایان:

محمدرضا آشتیانی - محمدجواد ارسطا - سعید داودی - احمد قدسی

و سید عبدالملک تاج

تألیف برتو

نوزدهمین نمایشگاه بین المللی کتاب تهران

پیام امام امیرالمؤمنین علیه السلام

تألیف: آیه الله العظمی مکارم شیرازی و همکاران

تیراژ: ۳۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول

صفحه و قطع: ۷۵۱ صفحه / وزیری

تاریخ انتشار: ۱۳۹۱

چاپخانه: سلیمانزاده

ناشر: انتشارات امام علی بن ابی طالب (ع)

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۳۳-۱۷۴-۸

قم - ابتدای خیابان شهدا - کوی آمار (۲۲) - پلاک ۱۵

تلفن: ۷۷۳۲۴۷۸ - دورنگار: ۷۸۴۰۰۹۹

www.imamalipub.ir

قیمت: ۱۴/۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۱۷.....	گفتار حکیمانه ۳۶۱.....
۱۸.....	شرح و تفسیر: راه استجابت دعا.....
۲۳.....	گفتار حکیمانه ۳۶۲.....
۲۴.....	شرح و تفسیر: برای حفظ آبرو.....
۲۷.....	گفتار حکیمانه ۳۶۳.....
۲۸.....	شرح و تفسیر: ذو دلیل نهانی.....
۳۳.....	گفتار حکیمانه ۳۶۴.....
۳۴.....	شرح و تفسیر: تفکر منطقی.....
۳۵.....	نکته: آداب سؤال.....
۳۹.....	گفتار حکیمانه ۳۶۵.....
۴۰.....	شرح و تفسیر: بهترین راه ادب آموزی خویشتن.....
۴۳.....	نکته: حجاب حبّ ذات.....
۴۵.....	گفتار حکیمانه ۳۶۶.....
۴۶.....	شرح و تفسیر: آنجا که علم فرار می کند.....
۵۱.....	گفتار حکیمانه ۳۶۷.....
۵۱.....	بخش اول:.....
۵۳.....	شرح و تفسیر: سرنوشت دنیا پرستان.....
۶۱.....	بخش دوم:.....
۶۱.....	شرح و تفسیر: شیوه مؤمنان راستین.....

گفتار حکیمانه ۳۶۸	۶۵
شرح و تفسیر: فلسفه ثواب و عقاب	۶۶
نکته: آیا ثواب، تفضل است یا استحقاق؟	۶۸
گفتار حکیمانه ۳۶۹	۷۱
شرح و تفسیر: زمانی طوفانی در پیش است	۷۳
نکته: آیا زمان ما مصداق کلام بالاست؟	۷۷
گفتار حکیمانه ۳۷۰	۷۹
شرح و تفسیر: یک پیام مستمر	۸۰
گفتار حکیمانه ۳۷۱	۸۵
شرح و تفسیر: ده موضوع و سرنوشت ساز	۸۶
گفتار حکیمانه ۳۷۲	۹۳
شرح و تفسیر: ارکان دین و دنیا	۹۵
نکته: با جابر بن عبدالله انصاری بیشتر آشنا شویم	۱۰۰
گفتار حکیمانه ۳۷۳	۱۰۳
شرح و تفسیر: مراحل سه گانه نهی از منکر	۱۰۵
نکته ها	۱۰۸
۱. محمد بن جریر طبری	۱۰۸
۲. عبدالرحمن بن ابی لیلی	۱۰۹
گفتار حکیمانه ۳۷۴	۱۱۱
شرح و تفسیر: مردگان زنده نما!	۱۱۳
نکته: امر به معروف و نهی از منکر در تعلیمات اسلامی	۱۲۰
گفتار حکیمانه ۳۷۵	۱۲۳
شرح و تفسیر: قلب های واژگونه!	۱۲۴
گفتار حکیمانه ۳۷۶	۱۲۹
شرح و تفسیر: نزاع تحت ریاض	۱۳۰

۱۳۵	گفتار حکیمانه ۳۷۷
۱۳۶	شرح و تفسیر: نه نیکوکاران در امانند نه بدکاران مأیوس
۱۳۸	نکته: منظور از مکر الهی چیست؟
۱۴۱	گفتار حکیمانه ۳۷۸
۱۴۲	شرح و تفسیر: سرچشمه تمام عیوب
۱۴۷	گفتار حکیمانه ۳۷۹
۱۴۹	شرح و تفسیر: روزی دو گونه است
۱۵۳	گفتار حکیمانه ۳۸۰
۱۵۴	شرح و تفسیر: بی اعتباری این جهان
۱۵۷	گفتار حکیمانه ۳۸۱
۱۵۸	شرح و تفسیر: حتی بیک کلمه
۱۶۱	گفتار حکیمانه ۳۸۲
۱۶۲	شرح و تفسیر: دو نکته حکیمانه
۱۶۷	گفتار حکیمانه ۳۸۳
۱۶۸	شرح و تفسیر: در برابر معاصی ضعیف و در برابر طاعات قوی باش
۱۷۱	گفتار حکیمانه ۳۸۴
۱۷۲	شرح و تفسیر: سه نکته حکیمانه
۱۷۷	گفتار حکیمانه ۳۸۵
۱۷۸	شرح و تفسیر: در پستی دنیا همین بس!
۱۸۱	گفتار حکیمانه ۳۸۶
۱۸۲	شرح و تفسیر: هر تلاشی سرانجام به نتیجه می رسد، کم یا زیاد
۱۸۵	گفتار حکیمانه ۳۸۷
۱۸۶	شرح و تفسیر: همه چیز دنیا در برابر آخرت ناچیز است
۱۸۹	گفتار حکیمانه ۳۸۸
۱۹۰	شرح و تفسیر: بدترین بلاها

۹۵	گفتار حکیمانه ۳۸۹
۹۶	شرح و تفسیر: هر افتخاری است در عمل است
۱۰۱	گفتار حکیمانه ۳۹۰
۱۰۲	شرح و تفسیر: تقسیم صحیح ساعات شب و روز
۱۰۷	گفتار حکیمانه ۳۹۱
۱۰۸	شرح و تفسیر: زاهد باش تا ببینی!
۱۱۳	گفتار حکیمانه ۳۹۲
۱۱۴	شرح و تفسیر: شخصیت انسان زیر زبان او نهفته است
۱۱۷	گفتار حکیمانه ۳۹۳
۱۱۸	شرح و تفسیر: تلاش معقول
۱۲۱	گفتار حکیمانه ۳۹۴
۱۲۲	شرح و تفسیر: طاعت با قناعت از تیرها!
۱۲۵	گفتار حکیمانه ۳۹۵
۱۲۶	شرح و تفسیر: زندگی ساده قانع کننده است
۱۲۹	گفتار حکیمانه ۳۹۶
۱۳۰	شرح و تفسیر: مرگ آری ولی تن دادن به ذلت هرگز!
۱۳۷	گفتار حکیمانه ۳۹۷
۱۳۸	شرح و تفسیر: بهترین عطرها
۱۴۲	گفتار حکیمانه ۳۹۸
۱۴۳	شرح و تفسیر: ردای فخر و تکبر را بیفکن!
۱۴۹	گفتار حکیمانه ۳۹۹
۱۵۰	شرح و تفسیر: حقوق متقابل پدر و فرزند
۱۵۵	نکته‌ها
۱۵۵	۱. چه حقوقی پدر و مادر بر فرزندان دارند؟

۲۵۸	۲. فرزندان بر پدران و مادران چه حقوقی دارند؟
۲۶۱	گفتار حکیمانه ۴۰۰
۲۶۲	شرح و تفسیر: کدام حق است و کدام خرافه؟
۲۷۲	نکته: اسباب نشاط و شادی و دفع غم و اندوه
۲۷۵	گفتار حکیمانه ۴۰۱
۲۷۶	شرح و تفسیر: هماهنگی معقول با مردم
۲۷۹	گفتار حکیمانه ۴۰۲
۲۸۰	شرح و تفسیر: فراتر از حد تو سخن مگو
۲۸۳	گفتار حکیمانه ۴۰۳
۲۸۴	شرح و تفسیر: پراکندگی کاری و شکست
۲۸۷	گفتار حکیمانه ۴۰۴
۲۸۸	شرح و تفسیر: هر چه هست از دست نده
۲۹۳	گفتار حکیمانه ۴۰۵
۲۹۴	شرح و تفسیر: این مرد لجوج را رها کن
۲۹۶	نکته‌ها
۲۹۶	۱. ماجرای گفتگوی عمار یاسر و مغیره
۲۹۷	۲. عمار یاسر و مغیره بن شعبه را بیشتر بشناسیم
۳۰۳	گفتار حکیمانه ۴۰۶
۳۰۴	شرح و تفسیر: دو کار زیبا!
۳۰۹	گفتار حکیمانه ۴۰۷
۳۱۰	شرح و تفسیر: هر درک عاقلانه‌ای روزی نجات‌بخش است
۳۱۳	گفتار حکیمانه ۴۰۸
۳۱۴	شرح و تفسیر: با حق ستیزه مکن! به زمین خواهی خورد
۳۱۹	گفتار حکیمانه ۴۰۹
۳۲۰	شرح و تفسیر: قلب کتاب چشم است

۳۲۳	گفتار حکیمانه ۴۱۰
۳۲۴	شرح و تفسیر: رئیس صفات پسندیده
۳۲۹	گفتار حکیمانه ۴۱۱
۳۳۰	شرح و تفسیر: مراقب باش با چه کسی سخن می‌گویی؟
۳۳۳	گفتار حکیمانه ۴۱۲
۳۳۴	شرح و تفسیر: بهترین راه تأدیب خویشان
۳۳۶	نکته: روح ادب و اسباب آن
۳۳۹	گفتار حکیمانه ۴۱۳ و ۴۱۴
۳۴۱	شرح و تفسیر: دوراهی مصائب
۳۴۳	نکته: راه صحیح برخورد با مشکلات زندگی
۳۴۷	گفتار حکیمانه ۴۱۵
۳۴۸	شرح و تفسیر: سه ویژگی دنیا
۳۵۱	نکته: ناپایداری مواهب این جهان
۳۵۳	گفتار حکیمانه ۴۱۶
۳۵۵	شرح و تفسیر: برای چه کسی باقی می‌گذاری؟
۳۶۱	گفتار حکیمانه ۴۱۷
۳۶۳	شرح و تفسیر: مراحل استغفار کامل
۳۶۷	نکته‌ها
۳۶۷	۱. شرایط توبه واقعی
۳۷۰	۲. سرگذشت عجیب همسایه ابوبصیر
۳۷۳	گفتار حکیمانه ۴۱۸
۳۷۴	شرح و تفسیر: بهترین یاور در برابر سفیهان
۳۷۹	گفتار حکیمانه ۴۱۹
۳۸۰	شرح و تفسیر: نقاط ضعف عجیب این انسان مغرور!

نکته‌ها.....	۳۸۳
۱. نیرومند ضعیف!.....	۳۸۳
۲. مواد تشکیل دهنده عرق بدبو.....	۳۸۵
۳. پشه، موجودی کوچک اما شگفت‌انگیز.....	۳۸۶
گفتار حکیمانه ۴۲۰.....	۳۸۷
شرح و تفسیر: راه غلبه بر شهوت.....	۳۸۹
نکته: راه‌های روشن برای مبارزه با انحرافات جنسی.....	۳۹۳
گفتار حکیمانه ۴۲۱.....	۳۹۷
شرح و تفسیر: عقل کافی.....	۳۹۸
گفتار حکیمانه ۴۱۲.....	۴۰۱
شرح و تفسیر: کار نیک کمتر بسیار است.....	۴۰۲
گفتار حکیمانه ۴۲۳.....	۴۰۷
شرح و تفسیر: اگر رابطه خود را با خدا اصلاح کنی.....	۴۰۸
گفتار حکیمانه ۴۲۴.....	۴۱۳
شرح و تفسیر: نقش حلم و عقل.....	۴۱۴
گفتار حکیمانه ۴۲۵.....	۴۱۹
شرح و تفسیر: واسطه‌های فیض.....	۴۲۰
گفتار حکیمانه ۴۲۶.....	۴۲۳
شرح و تفسیر: بی‌اعتباری این دو نعمت.....	۴۲۴
گفتار حکیمانه ۴۲۷.....	۴۲۷
شرح و تفسیر: مشکل خود را با خدا بگو.....	۴۲۸
گفتار حکیمانه ۴۲۸.....	۴۳۱
شرح و تفسیر: عید واقعی.....	۴۳۲
گفتار حکیمانه ۴۲۹.....	۴۳۷
شرح و تفسیر: بزرگترین حسرت.....	۴۳۸

۴۴۳	گفتار حکیمانه ۴۳۰
۴۴۴	شرح و تفسیر: زیانکارترین انسانها
۴۴۹	گفتار حکیمانه ۴۳۱
۴۵۰	شرح و تفسیر: طالبان دنیا و طالبان آخرت
۴۵۳	گفتار حکیمانه ۴۳۲
۴۵۵	شرح و تفسیر: دوازده صفت اولیاء الله
۴۶۱	نکته: اولیاء الله در این کلام امام علیه السلام چه کسانی هستند؟
۴۶۳	گفتار حکیمانه ۴۳۳
۴۶۴	شرح و تفسیر: لذات زودگذر و تبعات بسیار
۴۶۷	گفتار حکیمانه ۴۳۴
۴۶۸	شرح و تفسیر: نصحت او را بیازمای
۴۷۰	نکته: آزمودن قبل از دست گرفتن
۴۷۳	گفتار حکیمانه ۴۳۵
۴۷۴	شرح و تفسیر: گشایش درهای امید
۴۷۹	گفتار حکیمانه ۴۳۶
۴۸۰	شرح و تفسیر: معرف کریمان
۴۸۳	گفتار حکیمانه ۴۳۷
۴۸۴	شرح و تفسیر: عدالت برتر است یا جود و بخشش؟
۴۸۹	گفتار حکیمانه ۴۳۸
۴۹۰	شرح و تفسیر: مردم دشمن چه چیزند؟
۴۹۳	گفتار حکیمانه ۴۳۹
۴۹۴	شرح و تفسیر: عصاره مفهوم زهد
۴۹۷	گفتار حکیمانه ۴۴۰
۴۹۸	شرح و تفسیر: به وعده‌های اشخاص زیاد خوشبین نباشید

۵۰۱.....	گفتار حکیمانه ۴۴۱.....
۵۰۲.....	شرح و تفسیر: میدان آزمون بزرگ.....
۵۰۷.....	گفتار حکیمانه ۴۴۲.....
۵۰۸.....	شرح و تفسیر: بهترین شهرها.....
۵۱۳.....	گفتار حکیمانه ۴۴۳.....
۵۱۵.....	شرح و تفسیر: مالک، بزرگمرد نستوه.....
۵۱۷.....	نکته: مالک اشتر، مرد بسیار شجاع و پرافتخار.....
۵۲۱.....	گفتار حکیمانه ۴۴۴.....
۵۲۲.....	شرح و تفسیر: بهترین روش برای کار کردن.....
۵۲۵.....	گفتار حکیمانه ۴۱۹.....
۵۲۶.....	شرح و تفسیر: پیوند اخلاق و نیکوکاری.....
۵۲۷.....	نکته: صفات اخلاقی کلیدی.....
۵۳۱.....	گفتار حکیمانه ۴۴۶.....
۵۳۲.....	شرح و تفسیر: بهترین مصرف مال.....
۵۳۳.....	نکته‌ها.....
۵۳۳.....	۱. اهمیت زکات.....
۵۳۵.....	۲. صعصعه و غالب و فرزدق کیستند؟.....
۵۳۷.....	گفتار حکیمانه ۴۴۷.....
۵۳۸.....	شرح و تفسیر: هشدار به بازرگانان.....
۵۴۱.....	نکته: خطرات ربا.....
۵۴۳.....	گفتار حکیمانه ۴۴۸.....
۵۴۴.....	شرح و تفسیر: مصائب کوچک را بزرگ نشمرید.....
۵۴۷.....	گفتار حکیمانه ۴۴۹.....
۵۴۸.....	شرح و تفسیر: تضاد شخصیت با شهوات سرکش.....

- نکته: عواقب شوم هواپرستی ۵۴۹
- گفتار حکیمانه ۴۵۰ ۵۵۱
- شرح و تفسیر: شوخی نامناسب ۵۵۲
- نکته: خطرات مزاح و شوخی ۵۵۴
- گفتار حکیمانه ۴۵۱ ۵۵۷
- شرح و تفسیر: چه بهتر محبت از دو سر باشد ۵۵۸
- نکته: نقش دوستان در زندگی انسان ۵۵۹
- گفتار حکیمانه ۴۵۲ ۵۶۳
- شرح و تفسیر: غنا و فقر حقیقی ۵۶۴
- گفتار حکیمانه ۴۵۳ ۵۶۹
- شرح و تفسیر: پسر شوم زبیر ۵۷۰
- نکته: زبیر و عبدالله بن زبیر ۵۷۱
- گفتار حکیمانه ۴۵۴ ۵۷۵
- شرح و تفسیر: با این حال تکبر چرا؟ ۵۷۶
- نکته: بلای تکبر ۵۷۸
- گفتار حکیمانه ۴۵۵ ۵۸۱
- شرح و تفسیر: برترین شعرای عرب ۵۸۲
- نکته‌ها ۵۸۵
۱. شأن ورود این گفتار حکیمانه ۵۸۵
۲. امرؤ القیس کیست؟ ۵۸۶
۳. تمسک امام علیه السلام به اشعار پر معنای عرب ۵۸۸
- گفتار حکیمانه ۴۵۶ ۵۹۱
- شرح و تفسیر: تنها بهای وجود انسان ۵۹۲
- نکته‌ها ۵۹۴

۵۹۴	۱. هدف امام علیه السلام از نکوهش دنیا
۵۹۵	۲. ارزش وجود انسان
۵۹۷	گفتار حکیمانه ۴۵۷
۵۹۸	شرح و تفسیر: دو کس هرگز سیر نمی شوند
۶۰۱	گفتار حکیمانه ۴۵۸
۶۰۲	شرح و تفسیر: حقیقت ایمان
۶۰۷	گفتار حکیمانه ۴۵۹
۶۰۸	شرح و تفسیر: مقدرات بر تدبیر ما پیشی می گیرد
۶۱۱	گفتار حکیمانه ۴۶۰
۶۱۲	شرح و تفسیر: بردباری و ترک شتاب
۶۱۵	گفتار حکیمانه ۴۶۱
۶۱۶	شرح و تفسیر: غیبت نشانه ناتوانی است
۶۱۷	نکته: غیبت و آثار شوم آن
۶۱۹	حق الناس یا حق الله؟
۶۲۳	گفتار حکیمانه ۴۶۲
۶۲۴	شرح و تفسیر: بی اعتنایی به تعریف و تمجید
۶۲۶	نکته: مدح و تمجید در حد اعتدال
۶۲۹	گفتار حکیمانه ۴۶۳
۶۳۰	شرح و تفسیر: دنیا وسیله است نه هدف
۶۳۳	گفتار حکیمانه ۴۶۴
۶۳۵	شرح و تفسیر: پایان عمر بنی امیه
۶۳۹	گفتار حکیمانه ۴۶۵
۶۴۰	شرح و تفسیر: طایفه پرافتخار انصار
۶۴۱	نکته: فضایل انصار در قرآن و روایات اسلامی

۶۴۵	گفتار حکیمانه ۴۶۶
۶۴۷	شرح و تفسیر: یک تشبیه عجیب
۶۴۹	گفتار حکیمانه ۴۶۷
۶۵۰	شرح و تفسیر: پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) آیین الهی را سامان بخشید
۶۵۵	گفتار حکیمانه ۴۶۸
۶۵۶	شرح و تفسیر: یک پیشگویی مهم
۶۵۹	نکته‌ها
۶۵۹	۱. نگرهش شدید از بخل
۶۶۱	۲. فرق میان بیع مکره و مضطر
۶۶۳	گفتار حکیمانه ۴۶۹
۶۶۴	شرح و تفسیر: سرود و سرود هلاک می‌شوند
۶۶۷	نکته‌ها
۶۶۷	۱. غلات و مفرطین چه کسانی هستند
۶۷۱	۲. ناصبی‌ها
۶۷۵	گفتار حکیمانه ۴۷۰
۶۷۶	شرح و تفسیر: حقیقت توحید و عدل
۶۸۱	گفتار حکیمانه ۴۷۱
۶۸۲	شرح و تفسیر: حق گفتار صحیح
۶۸۵	گفتار حکیمانه ۴۷۲
۶۸۷	شرح و تفسیر: باران‌های مفید
۶۸۸	نکته‌ها
۶۸۸	۱. صلاة الاستسقاء (نماز باران)
۶۹۱	۲. قطع برکات آسمانی بر اثر گناهان
۶۹۵	گفتار حکیمانه ۴۷۳
۶۹۶	شرح و تفسیر: مابه سوگ پیامبر نشسته‌ایم

۶۹۸	نکته‌ها
۶۹۸	۱. خضاب و رنگ کردن موها در اسلام
۶۹۹	۲. خضاب در اشعار شعرا
۷۰۱	گفتار حکیمانه ۴۷۴
۷۰۲	شرح و تفسیر: همسان شهیدان
۷۰۵	گفتار حکیمانه ۴۷۵
۷۰۶	شرح و تفسیر: گنج پایان‌ناپذیرا
۷۰۹	گفتار حکیمانه ۴۷۶
۷۱۰	شرح و تفسیر: هرگز مردم را تحت فشار قرار مده
۷۱۱	نکته‌ها
۷۱۱	۱. چرا امام علیه السلام زیاد را به این منبر گماشت؟
۷۱۲	۲. چرا زیاد را زیاد بن ابیه می‌گفتند؟
۷۱۳	۳. عدالت و سختگیری و خشونت
۷۱۷	گفتار حکیمانه ۴۷۷
۷۱۸	شرح و تفسیر: از گناهی که کوچک می‌شمری بترس!
۷۲۱	گفتار حکیمانه ۴۷۸
۷۲۲	شرح و تفسیر: مسئولیت سنگین دانشمندان
۷۲۴	نکته: آموزش کدام علم واجب است؟
۷۲۷	گفتار حکیمانه ۴۷۹
۷۲۸	شرح و تفسیر: دوستان پر تکلف
۷۳۲	گفتار حکیمانه ۴۸۰
۷۳۳	شرح و تفسیر: اسباب جدایی دوستان
۷۳۵	نکته: شرایط دوستی
۷۴۱	پیام امام امیرالمؤمنین علیه السلام (شرح تازه و جامعی بر نهج البلاغه)